

Indbyggere og jobs samles i byerne

Af Anne Kaag Andersen, Henning Christiansen, Ulla Ryder Jørgensen og Thomas Thorsen¹

Bevægelsen fra land til by (urbaniseringen) er en global trend, som også finder sted i Danmark. Der kan være flere årsager til urbaniseringen. Fx kan borgerne prioritere at bo i byerne for at have tilgængelighed til mange jobs og tilsvarende kan der være fordele for virksomhederne ved at være placeret i byer. Virksomhederne får fx tilgængelighed til et større lokalt arbejdsmarked og flere samarbejdspartnere. Også andre faktorer, som fx lokaliseringen af uddannelsesinstitutionerne og anden offentlig service, kan påvirke urbaniseringen.

Denne analyse giver et indblik i en række forskellige aspekter af urbaniseringen i Danmark.

Analysens hovedkonklusioner:

- Antallet af indbyggere i og omkring de større byer er vokset gennem de sidste 10 år, mens antallet er faldet i andre dele af Danmark. Lokalt er den største by i kommunen vokset mere end de øvrige byer og landdistrikter i de fleste kommuner.
- Urbaniseringen havde mere fart på i første halvdel af 1900-tallet end nu. Der er ikke noget, der tyder på, at Danmark er mere urbaniseret end gennemsnittet af EU-landene.
- Urbaniseringen har i de sidste 10 år betydet vækst i huspriserne i fx København og fald i andre områder som fx Vest- og Sydsjælland. Dette på trods af at antallet af boliger er steget mest i København og de andre store byer. Pendlingen er øget i perioden – og det er primært de højtuddannede, der pendler.
- Arbejdspladserne er også blevet geografisk koncentreret i perioden. Det kan fx skyldes produktivitetsfordele ved store lokale arbejdsmarkeder og større vækst i serviceerhverv, som i højere grad er beliggende i byer.

---

¹ Tak til Niels Jørgen Mau, VIVE, for værdifulde kommentarer til analysen.

Tendenser i urbaniseringen

Befolkningstallet i Københavns Kommune er på 10 år vokset med 100.000 indbyggere. Det svarer til en tredjedel af stigningen i det samlede indbyggertal i Danmark på 300.000 personer over de seneste ti år. Også de andre større byer er vokset, mens antallet af indbyggere bl.a. er faldet på Bornholm, Lolland og Langeland samt i nogle kommuner i det sydlige og nordlige Jylland. Urbaniseringen er en global trend, der indebærer, at en voksende andel af befolkningen bor i store byer frem for på landet eller i mindre byer.

Urbaniseringen i Danmark handler ikke kun om befolkningsvækst i København. Den foregår både helt lokalt og regionalt. Den største by i hver kommune vokser i langt de fleste tilfælde hurtigere end det samlede befolkningstal i kommunen samtidig med, at befolkningen i stigende grad bor i fx hovedstadsområdet og i Østjylland.

Det er ikke kun flytninger rundt i landet, der afgør befolkningsudviklingen på landet og i byerne. Flytninger til og fra udlandet har også betydning, ligesom alderssammensætningen i lokalområderne er med til at afgøre, om der fødes flere eller færre, end der dør. Befolkningen i hovedstadsområdet og de største byer er i gennemsnit yngre end på landet. Unge mellem 20 og 29 år udgør ca. 20 pct. af bybefolkningen, men kun ca. 8 pct. i landdistrikter og byer op til 20.000 indbyggere. Tilsvarende er andelen af personer på 60+ år højest i mindre byer mellem 1.000 og 20.000 indbyggere og lavest i hovedstadsområdet og de store byer.

For at komme på arbejde pendler vi nu længere, end vi gjorde tidligere – og højtuddannede pendler mere end personer, der har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse. Pendlingsomfanget påvirkes blandt andet af infrastrukturen og udviklingen i huspriserne. Samtidig med at der pendles mere er befolkningen vokset mest i de områder, hvor tilgængeligheden af jobs er højest. Blandt andet på grund af specialiseringen på arbejdsmarkedet er tilgængelighed af et stort antal jobs en fordel for de beskæftigede.

Også for virksomhederne kan tilgængelighed til mange beskæftigede være en fordel, da bedre matching kan være med til at øge produktiviteten. Produktiviteten, som måler den skabte værdi pr. arbejdstime, er ofte højere i store lokale arbejdsmarkeder. Der er dog også områder med væsentlige undtagelser herfra, fx hvis kapitalintensive brancher dominerer lokalt.

Det er da heller ikke kun befolkningen, som i højere grad end tidligere findes i de større byer: Jobbene er også blevet centraliseret gennem de sidste ti år. Udover produktivitetforskelle i nogle tilfælde, kan det blandt andet skyldes, at de erhverv, som særligt vokser i disse år, i høj grad er serviceerhverv, der primært ligger i byerne. Der er også flere iværksættervirksomheder pr. indbygger i de store byer.

De flere jobs i byerne kan også skyldes politiske beslutninger – fx om centralisering af uddannelsesstilbud.

I det følgende gås mere i dybden med de beskrevne tendenser. Der er fokus på befolkningens lokalisering både regionalt og lokalt, på pendlingen, på arbejdspladsernes koncentration og på årsagerne til hertil.

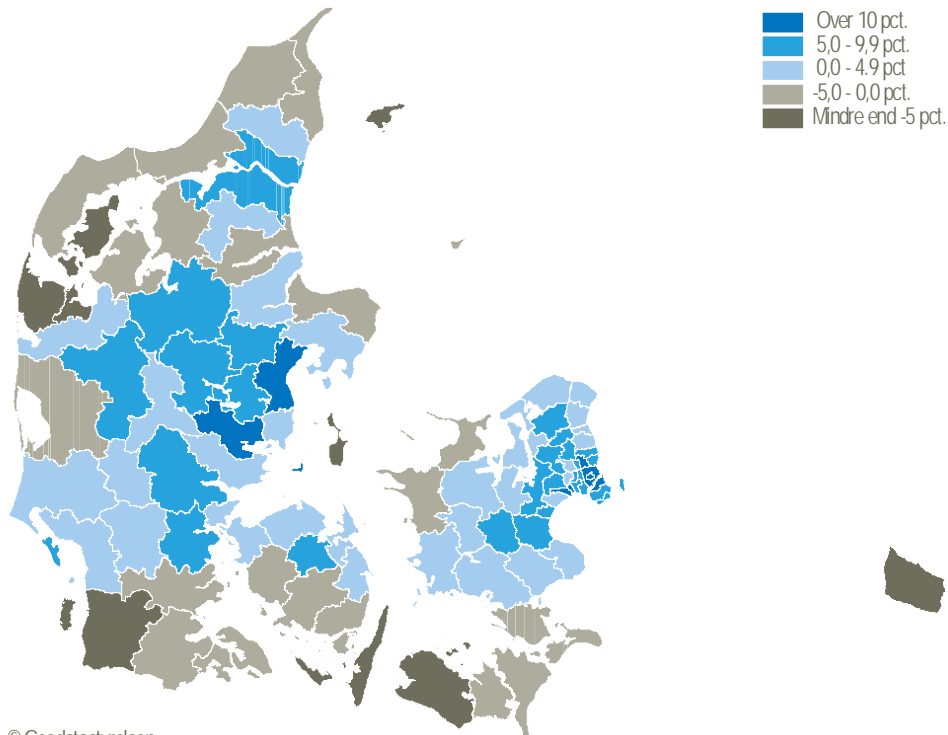
Størst vækst i befolkningen i hovedstaden og Østjylland

Det samlede indbyggertal i Danmark er vokset med 300.000 personer svarende til 5,6 pct. de seneste ti år. Væksten i befolkningen skyldes dels, at der i gennemsnit er født 7.000 flere hvert år, end der er døde og dels, at der hvert år i gennemsnit er flyttet 24.000 flere til Danmark fra udlandet end den modsatte vej.

Der er store lokale forskelle på udviklingen i indbyggertal. I Københavns Kommune er der kommet 100.000 flere indbyggere svarende til en stigning på 20 pct., se figur 1. Den procentvise vækst har været endnu højere i Vallensbæk (31 pct.), men også befolkningen i kommuner som Frederiksberg, Gladsaxe, Ishøj, Gentofte, Horsens og Aarhus er alle vokset med mindst 10 pct. Generelt er befolkningen vokset mest i og omkring hovedstaden samt i det østlige Jylland.

Modsat er der blevet færre indbyggere på en række øer som fx Lolland, Falster og Bornholm samt i en række kommuner fx i Nordjylland og på Fyn.

Figur 1 Vækst i kommunernes befolkning, 2008-2018

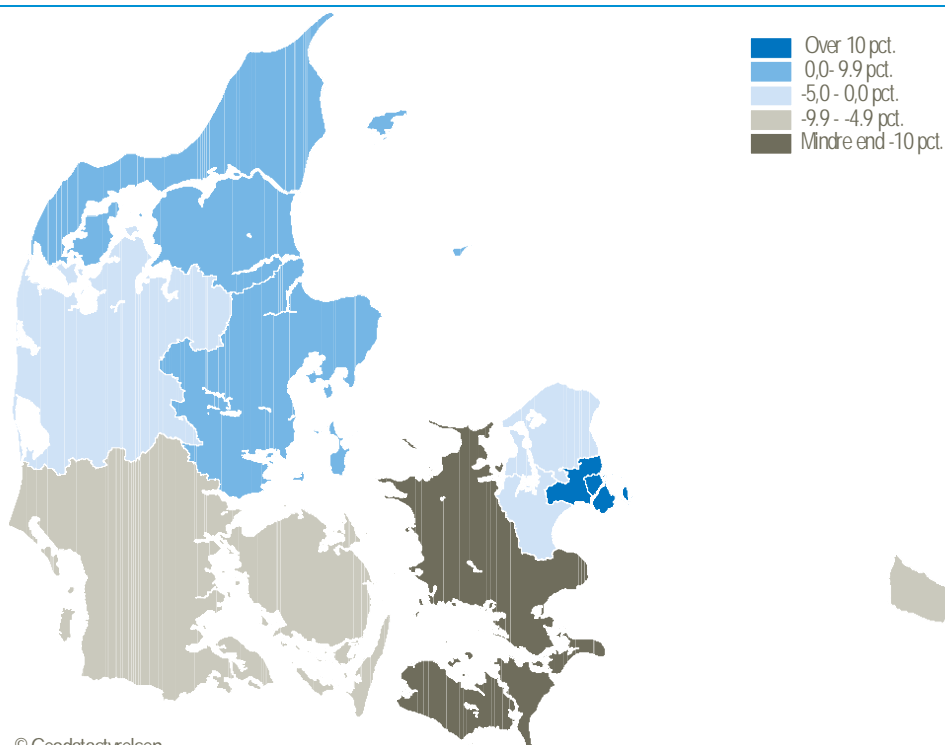

© Geodatastyrelsen

Kilde: www.statistikbanken.dk/FOLK1A

Ændringen i befolkningstallene afspejler sig også i ændringer i priserne på enfamiliehuse. På landsplan er huspriserne stort set uændrede fra slutningen af 2007 til slutningen af 2017. I og omkring hovedstaden er priserne derimod steget med ca. 20 pct., mens huspriserne på Vest- og Sydsjælland er faldet tilsvarende, jf. figur 2.

Figur 2 Vækst i priser på enfamiliehuse, 2007-2017

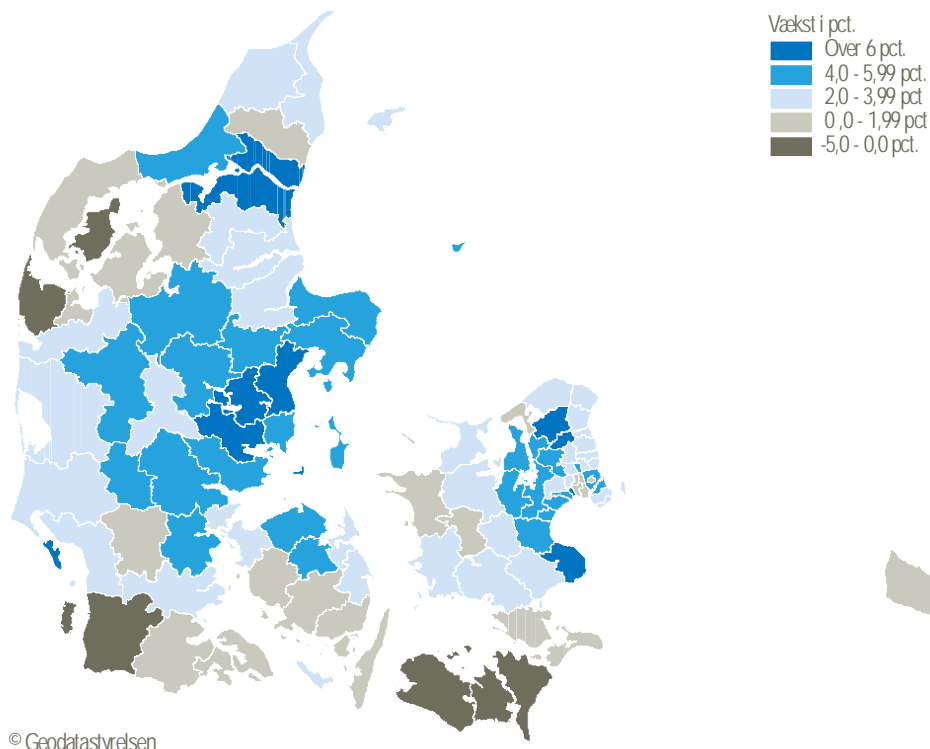

© Geodatastyrelsen

Kilde: www.statistikbanken.dk/EJEN55

Den kraftige prisstigning i og omkring København er sket på trods af, at antallet af boliger er vokset mest i og omkring København og de andre store byer. På landsplan er antallet af boliger vokset med 109.000 fra 2010-2018 svarende til 4 pct. København og omegn står for 25.300 flere boliger, mens Aarhus og Aalborg har fået henholdsvis 14.500 og 8.400 flere boliger. Figur 3 viser den procentvise vækst i antallet af boliger på kommuneniveau, som har været højest i Aarhus, Horsens og Aalborg.

Figur 3 Ændringen i antallet af boliger. 2010-2018

Anm.: Antal boliger er her defineret som summen af boliger med og uden CPR-tilmeldte personer.

Kilde: www.statistikbanken.dk/bol101

Hvad er urbanisering?

Bevægelsen fra land mod by kaldes urbanisering. Bevægelsen har foregået i flere bølger gennem historien. Blandt andet betød industrialiseringen, som begyndte i midten af 1800-tallet, at der var mere behov for arbejdskraft i byerne end på landet, så befolkningen blev samlet i byerne.

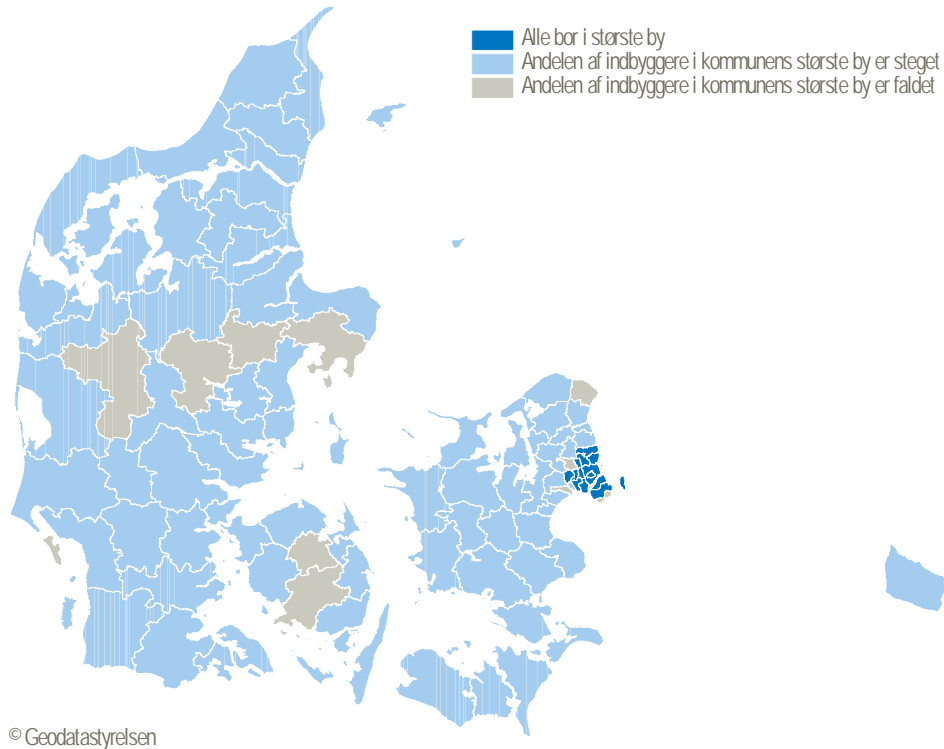
Urbaniseringen foregår ikke kun i Danmark – det er en global trend.

Dobbelt urbanisering

Langt de fleste kommuner rummer både landdistrikter og byer. Undtagelser er få kommuner i hovedstaden, hvor hele befolkningen bor i et byområde. I modsætning hertil, bor 65 pct. af befolkningen på Samsø i landdistrikter, mens det på Læsø er 40 pct.

Bevægelsen fra land mod by foregår både lokalt og på landsplan. I langt de fleste kommuner udgør den største by i kommunen i 2017 en større andel af den samlede befolkning end den gjorde i 2007, se figur 4. Det kan i sagens natur ikke gælde i en række kommuner i København, da alle allerede bor i den største by.

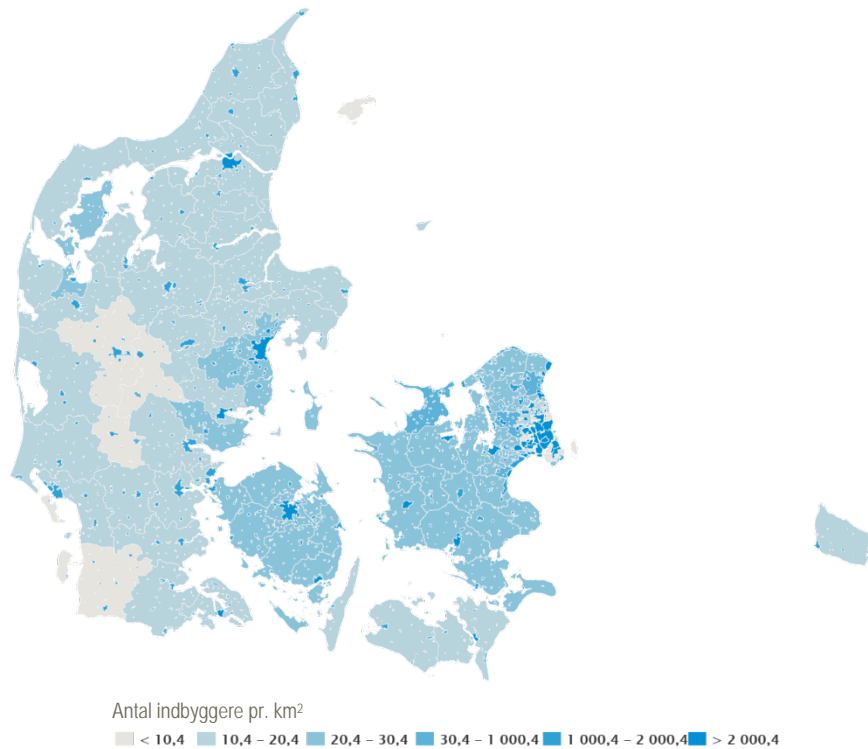
Figur 4 Udvikling i andel af indbyggere i kommunens største by, 2010-2018

Anm: I nogle af de kommuner, hvor andelen af indbyggere i den største by ikke er vokset, skyldes det opdelinger af tidligere sammenhængende byområder. I andre af kommunerne bor en stor del (men ikke 100 pct.) allerede i den største by (fx Dragør og Ishøj).
 Kilde: www.statistikbanken.dk/BY1

Befolkningstætheden er generelt højest i det østlige Danmark og Østjylland – både i landdistrikterne og byerne, jf. figur 5. I det vestlige Jylland er befolkningstætheden i landdistrikterne noget lavere.

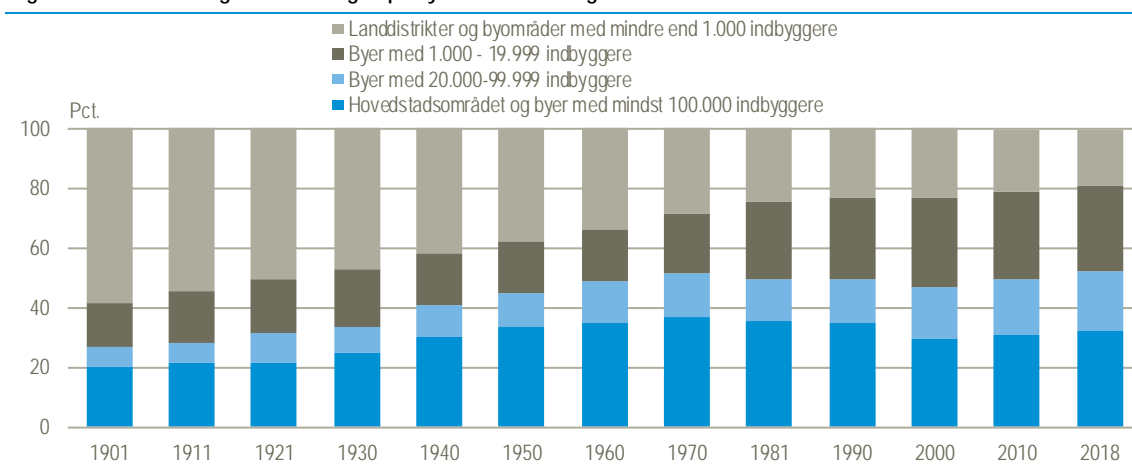
Figur 5 Befolkningstæthed i byer og landdistrikter, 2017

Kilde: www.statistikbanken.dk/BY3

Hvis man kigger længere tilbage, så har Danmark set anderledes ud. I starten af 1900-tallet boede over halvdelen af danskerne på landet, mens det i 2018 kun var 19 pct., se figur 6. Bevægelsen fra land til by gik hurtigst i den første halvdel af 1900-tallet, hvor de større byer for alvor voksede, men også i de senere år er byerne vokset.

Figur 6 Fordeling af befolkningen på bystørrelse. Udvalgte år

Anm: At "Hovedstadsområdet og byer med mindst 100.000 indbyggere" falder i 2000 skyldes en ændring i afgrænsningen af Hovedstadsområdet
 Kilde: www.statistikbanken.dk/BY2 og historisk materiale.

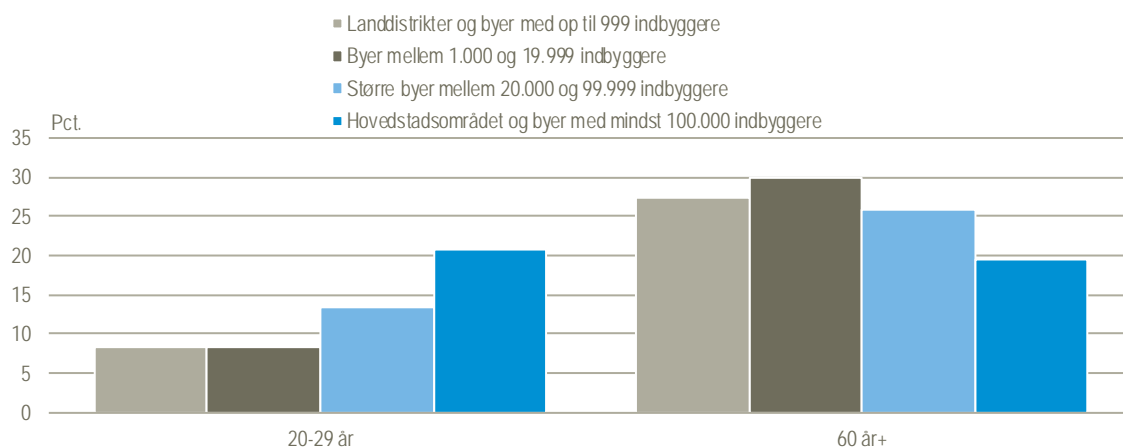
Danmark er ikke specielt urbaniseret i forhold til andre lande. EU's statistikinstitution, Eurostat, opgør *graden af urbanisering*² ved at opdele befolkningen efter om de bor i tæt befolkede områder, byer eller forstæder eller tyndt befolkede områder. Det kan være svært at sammenligne bystørrelser og urbanisering på tværs af lande af vidt forskellig størrelse, indbyggertal og geografisk inddeling. Men intet tyder på, at Danmark er mere urbaniseret end gennemsnittet i EU – snarere mindre. I lande som Nederlandene, Storbritannien og Tyskland bor en noget mindre del af befolkningen på landet end i Danmark.

De unge bor i byerne – de ældre på landet

Der er forskel på, hvem der bor i byerne og på landet – se figur 7. Andelen af unge mennesker er højere i de store byer end i de mindre byer og landdistrikter, blandt andet på grund af de mange studerende i de store byer. Omvendt er andelen af personer på 60 år og ældre højest i de mellemstore byer.

² Se fx [europakort](#) eller læs executive summary i [Urban Europe — Statistics on cities, towns and suburbs](#). Bemærk, at opgørelsen ikke er direkte sammenlignelig med den danske byopgørelse. Læs også mere i DST Analysen: [Danmark er mindre urbaniseret end EU som helhed](#) udgivet 11. august 2016.

Figur 7 Andelen af 20-29 årige og 60+ årige i forskellige bystørrelser. 2018

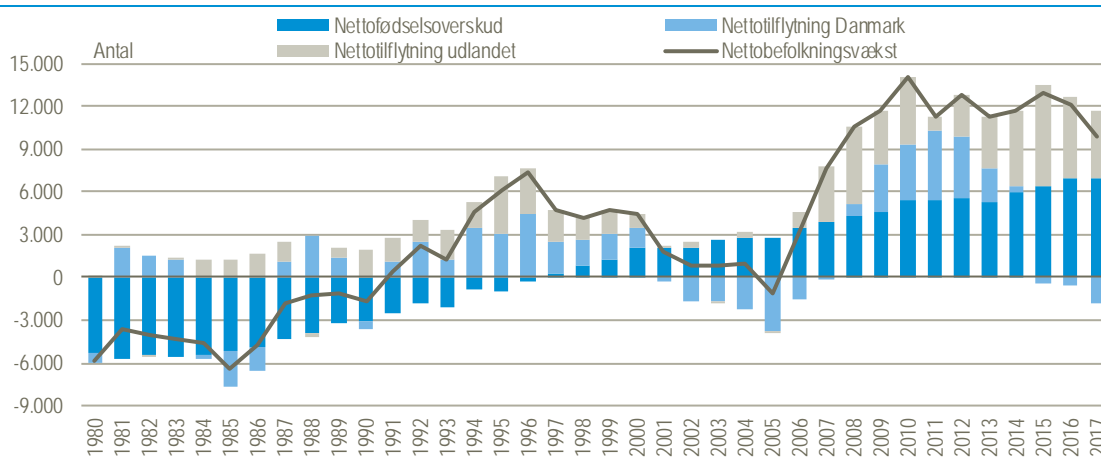
Kilde: www.statistikbanken.dk/BY2

København vokser stadig trods nettoaflytning de seneste år

Befolkningstallet i København (som her omfatter fire kommuner København, Frederiksberg, Tårnby og Dragør) er vokset kraftigt de sidste ti år – se figur 8. I 2008-2013 voksede indbygger-tallet blandt andet på grund af mange tilflyttere, som fx var studerende, der søgte mod uddan-nelsesinstitutionerne. De senere år er udviklingen dog ændret, så flere flytter fra København end til København.

Når befolkningen i København stadig vokser, skyldes det, at flere flytter til København fra ud-landet end omvendt, og at der fødes flere, end der dør. I 1980'erne var billedet et helt andet: Befolkningstallet faldt, primært fordi der blev født færre, end der døde.

Figur 8 Befolkningsudvikling i København By

Kilde: Se DST Analyse: [Farvel København - goddag forstad](#) udgivet 24. maj 2017

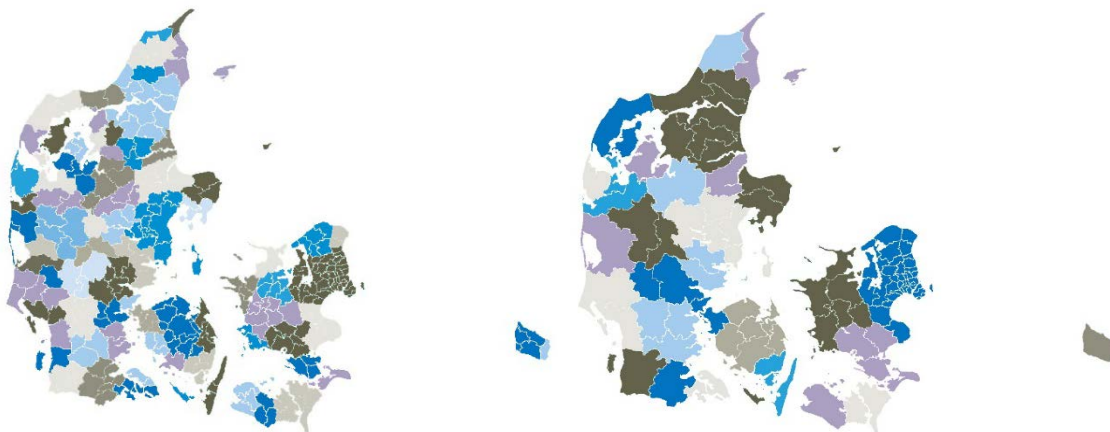
Vi pendler mere – særligt de højtuddannede

Vi har længere afstand mellem bopæl og arbejdsplads end tidligere. I 2006 havde vi i gennem-snit 17,6 km mellem bopæl og arbejdsplads. I 2016 var tallet steget til 21,5 km. Tallene dækker afstand fra bopæl til arbejdsplads, men afspejler ikke hvor tit der pendles.

Geografisk betyder det, at antallet af pendlingsområder er faldet, da de enkelte områder er ble-vet større. Et pendlingsområde er en gruppe af kommuner, hvor der pendles meget internt. De færre og større pendlingsområder betyder, at både virksomheder og arbejdstagere har et større udvalg af arbejdskraft og jobs.

I 1980 var der 77 pendlingsområder, mens det tilsvarende tal opgjort på samme måde for 2014 var 29, jf. figur 9.

Figur 9 Pendlingsområder. 1980 og 2014

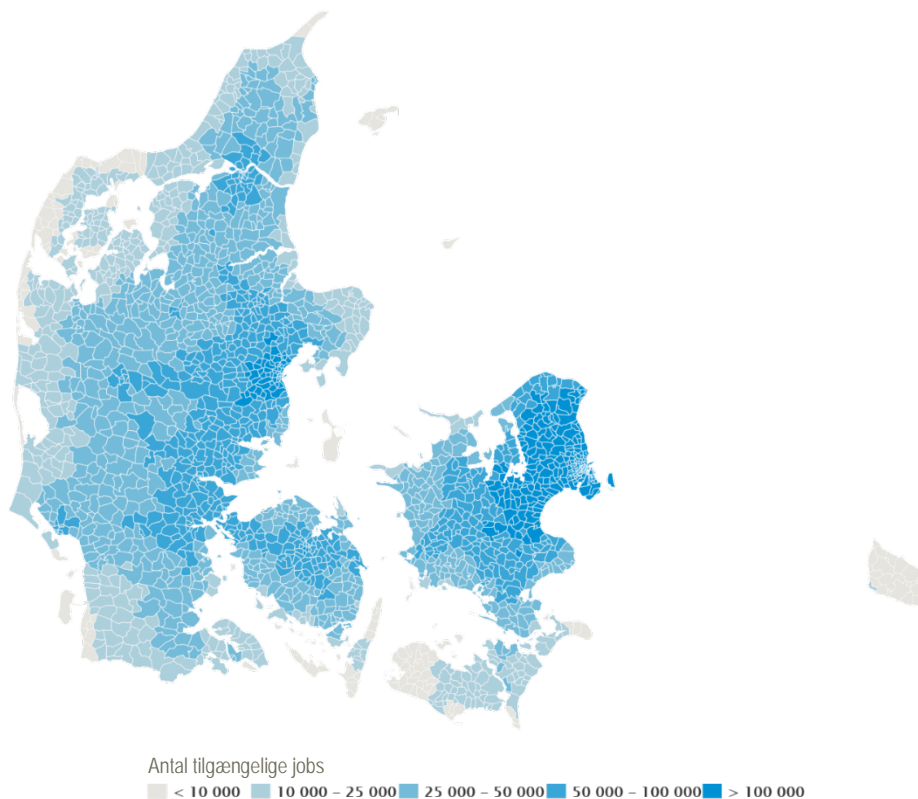
Kilde: DST Analyse: *Færre og større pendlingsområder* udgivet 22. november 2016.

Specialiseringen på arbejdsmarkedet kan være en af årsagerne til, at pendlingen er øget. En person med meget specialiserede kompetencer kan have færre potentielle arbejdspladser at vælge imellem indenfor et begrænset geografisk område og kan derfor være nødt til – eller villig til – at pendle længere. For personer med en lang videregående uddannelse, som ofte er meget specialiserede, var der således kun 9 pendlingsområder i 2014³.

Forskel på jobtilgængeligheden

De geografiske områder, hvor der er befolkningsvækst, er samtidig de områder, hvor der er størst jobtilgængelighed. Jobtilgængeligheden måler, hvor mange job man kan nå inden for en vis pendlingsafstand og er dermed et udtryk for jobmulighederne i området. Figur 10 viser, at der særligt er høj jobtilgængelighed i og omkring de store byer.

Figur 10 Jobtilgængelighed. 2015

Kilde: DST Analyse: *Jobtilgængeligheden er vokset, hvor den i forvejen var høj* udgivet 7. juni 2018

³ Se mere i DST Analyse: *Færre og større pendlingsområder* udgivet 22. november 2016.

Hvordan måles tilgængelighed?

Jobtilgængeligheden for et bopælssogn måles ved at tælle antallet af jobs i alle sogne. Jo længere rejsen med bil er mellem de to sogne, des mindre vægter jobbene for tilgængeligheden. Jobtilgængeligheden afspejler dermed både hvor jobbene findes og vejinfrastrukturen og er et udtryk for, hvor mange job, der kan nås indenfor en vis pendlingsafstand. Beregningen af tilgængelighed er beskrevet i DST Analyse: [Jobtilgængeligheden er vokset, hvor den i forvejen var høj](#) udgivet 7. juni 2018.

Tilgængeligheden påvirkes blandt andet af infrastrukturen som fx motortrafikveje og statsveje. Siden 2007 er vejnettet blevet knap 2.150 km længere, heraf er der blevet 184 km flere motorveje. Det samlede vejnet er på knap 75.000 km⁴.

Arbejdspladserne koncentrerer også

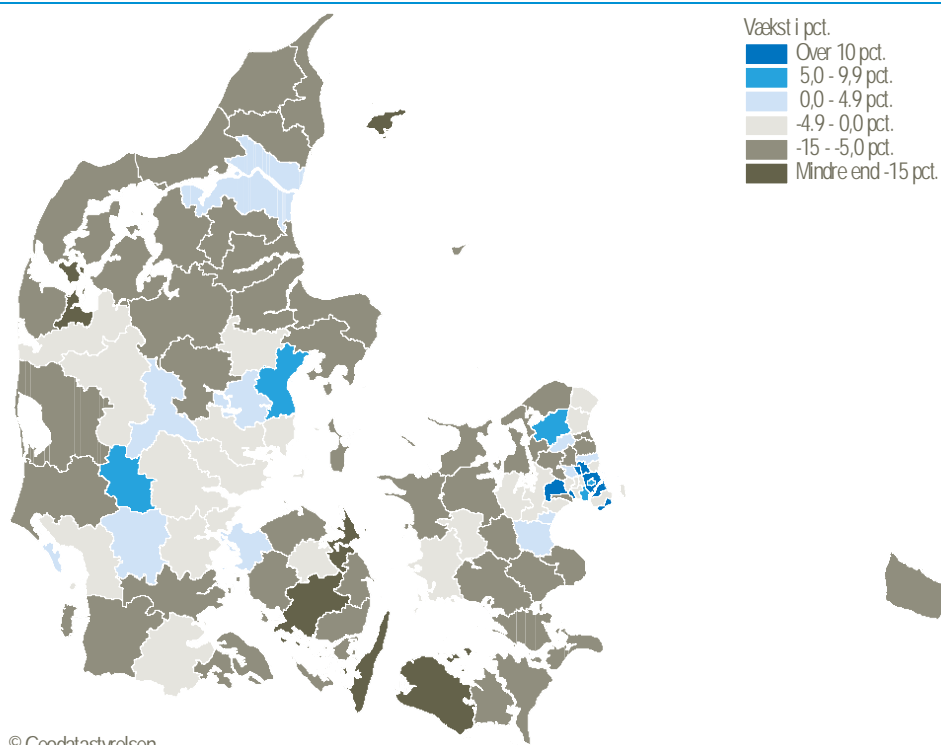
Også arbejdspladserne samles i byerne. På landsplan er beskæftigelsen i fra 2008 til 2016 faldet med 1,4 pct., men i nogle kommuner er beskæftigelsen vokset med mere end 15 pct., når man opgør efter arbejdspladsens beliggenhed, jf. figur 11. Andre steder er beskæftigelsen målt på denne måde faldet med mere end 15 pct.

Udviklingen kan blandt andet placeringen af de offentlige arbejdspladser og uddannelser. Der er sket ændringer i perioden: fx er nogle uddannelser og sygehuse blevet koncentreret i større byer.

---

⁴ Kilde: www.statistikbanken.dk/vej11

Figur 11 Udvikling i antal beskæftigede. 2008-2016

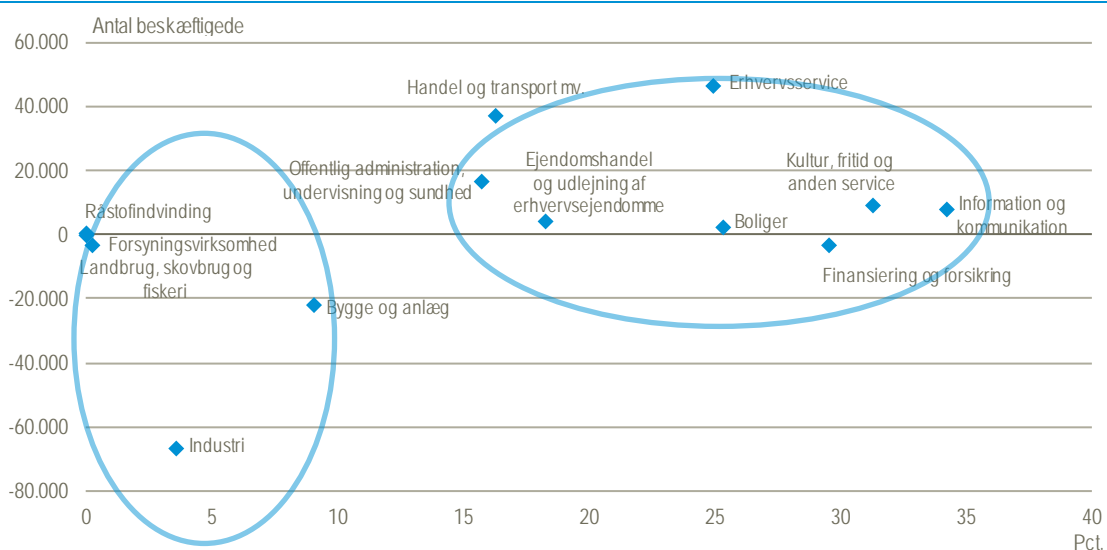
© Geodatastyrelsen

Kilde: www.statistikbanken.dk/AFSTA3

Anm. Beskæftigelsen er opgjort på arbejdssted

En anden årsag til centraliseringen af jobs kan være, at de erhverv, der har haft mest fremgang gennem de seneste ti år, typisk er byerhverv. Den vandrette akse på figur 12 viser andelen af de beskæftigede i en branche, som i 2008 arbejdede i København (København, Frederiksberg, Tårnby og Dragør kommuner), mens den lodrette akse viser ændringen af antallet af beskæftigede fra 2008 til 2016 i den enkelte branche. Det ses fx, at antallet af beskæftigede i industrien er faldet fra 2008 til 2016, og at kun en lille del af de beskæftigede i industrien havde arbejdssted i København. Omvendt er antallet af beskæftigede i fx erhvervsservice, som bl.a. består af advokater, arkitekter, rengøring m.m. samt handel og transport vokset, og her havde en noget større andel arbejdssted i København. Beskæftigelsesudviklingen i de enkelte brancher kan altså være med til at forklare, at beskæftigelsen er vokset mere i København end i mange andre områder af Danmark, men branchefordelingen kan ikke forklare hele udviklingen.

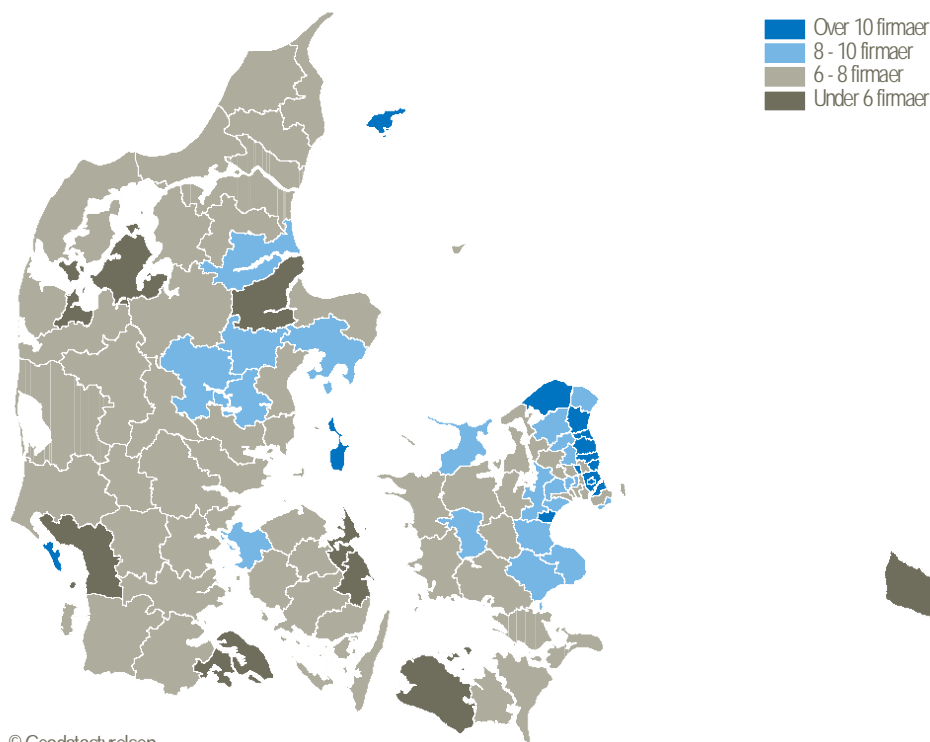
Figur 12 Andelen af beskæftigelsen i København i 2006 i forhold til væksten i beskæftigelsen fra 2006-2016 i de enkelte brancher

Anm.: København er her defineret som Landsdelen Byen København, som består af kommunerne København, Frederiksberg, Tårnby og Dragør.
 Kilde: www.statistikbanken.dk/NRBB10. Se også DST Analyse: [Årsager til at beskæftigelsen koncentrerer i de større byer](#) udgivet 1. april 2016.

Også iværksætterlysten varierer mellem kommuner, jf. figur 13. Der etableres flest firmaer pr. indbygger i København og en række nordsjællandske kommuner.

Figur 13 Nye firmaer pr. 1.000 indbygger mellem 16 og 64 år, fordelt efter kommuner. 2015

© Geodatastyrelsen

Kilde: DST Analyse: [Store kommunale forskelle i iværksætteri](#) udgivet 5. oktober 2017.

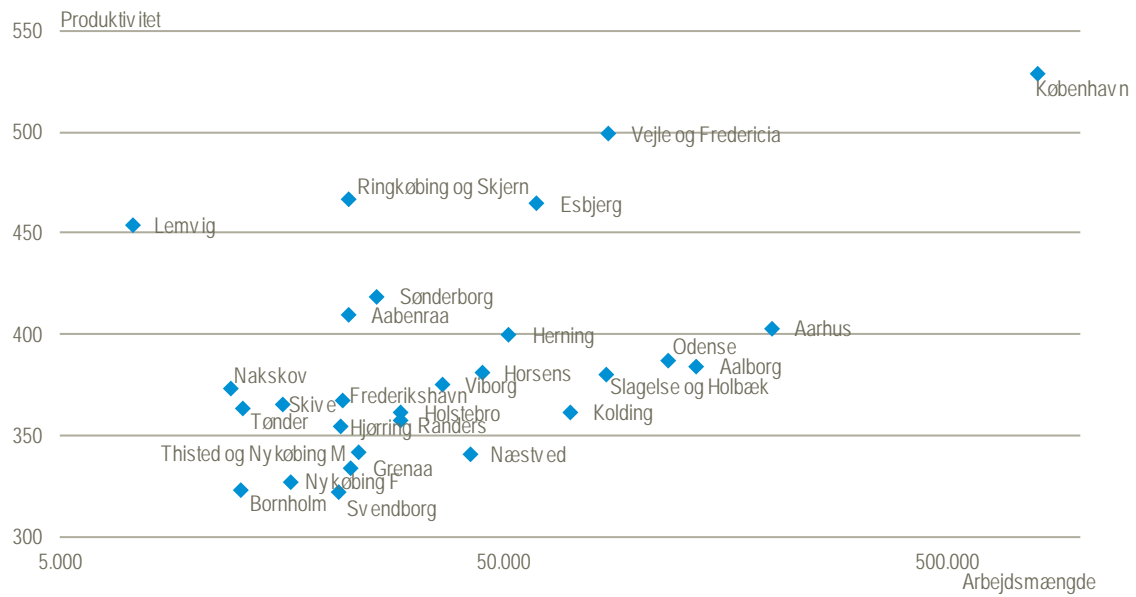
Højere produktivitet i byerne

At jobbene i stigende grad samles i byerne og i de store pendlingsområder kan også skyldes, at det med et mere specialiseret arbejdsmarked kan være en fordel at være lokaliseret på steder med mange tilgængelige jobs og beskæftigede. Denne fordel kan afspejle sig i den lokale produktivitet, som måler den gennemsnitlige værdi, der skabes pr. arbejdstime i et givet område. Sammenhængen antydes i figur 14 nedenfor, da produktiviteten i det største pendlingsområde København er højere end produktiviteten i det næststørste opland Aarhus, som igen er højere end produktiviteten i de næste: Odense og Aalborg. Der er imidlertid også mindre pendlingsområder, som har ret høj produktivitet, fx Ringkøbing/Skjern og Lemvig. Vejle og Fredericia samt Esbjerg skiller sig også ud med høj produktivitet.

Størrelsen på pendlingsområdet er altså langt fra den eneste faktor, der har betydning for produktiviteten. Når produktiviteten kan være høj i områder med forholdsvis lav tilgængelighed af arbejdskraft, kan det bl.a. forklares ved, at nogle virksomheder ikke i lige så høj grad som andre anvender arbejdskraftinput i deres produktion. Deres produktion skabes i højere grad ved hjælp af maskiner og IT-udstyr.

En del af de regionale forskelle i produktiviteten kan derfor forklares af branchesammensætning. Industrien er generelt mere kapitalintensiv end fx serviceerhvervene, som er mere arbejdskraftintensive. I områder, hvor kapitalintensive brancher fylder forholdsvis meget, vil produktiviteten alt andet lige være højere end i områder, hvor arbejdskraftintensive brancher dominerer. Desuden bør det nævnes, at på det forholdsvis lave geografiske niveau, som pendlingsområder er, kan ret få enkelte virksomheder have stor indflydelse på produktivetsniveauet.

Figur 14 Produktiviteten i forhold til størrelse på pendlingsområde

Anm.1: x-aksen er logaritmisk

Anm.2: Beregningerne er baseret på tal for den markeds mæssige økonomi, da man ikke meningsfuldt kan beregne produktivitet i ikke-markeds mæssige erhverv

Anm.3: Arbejds mængden er defineret som antal udførte arbejdstimer omregnet til årsværk.

Kilde: Beregninger baseret på de regionale regnskaber.